

AD 55/26

LIMITE

CONF-ME 19

ÜHINEMISDOKUMENT

Teema: EUROOPA LIIDU ÜHINE SEISUKOHT
– 29. peatükk: tolliliit

EUROOPA LIIDU ÜHINE SEISUKOHT

29. läbirääkimispeatükk: tolliliit

Käesolev Euroopa Liidu seisukoht põhineb üldisel seisukohal, mille liit on võtnud Montenegroga toimuva ühinemiskonverentsi (AD 23/12 CONF-ME 2/12) jaoks ning selle suhtes kohaldatakse üldises seisukohas heaks kiidetud läbirääkimispõhimõtteid, eelkõige järgmisi:

- mis tahes arvamus, mida üks pooltest on väljendanud mõne läbirääkimispeatüki kohta, ei mõjuta mitte mingil moel seisukohta, mis võidakse võtta teiste peatükkide suhtes;
- läbirääkimiste käigus järjestikku läbivaadatavate peatükkide suhtes saavutatud (isegi osalisi) kokkuleppeid ei või pidada lõplikeks enne, kui on saavutatud üldine kokkulepe;
- kohaldatakse läbirääkimisraamistiku punktides 24, 28, 41 ja 44 sätestatud nõudeid.

EL innustab Montenegrot jätkama oma õigusaktide vastavusse viimist ELi *acquis*'ga (arvestades, et enne ühinemist võivad jõustuda täiendavad õigusaktid), tagama liidu õigustiku tõhusa rakendamise ja järgimise ning töötama juba enne ühinemist välja ELi poliitikameetmete ja vahenditega võimalikult sarnased meetmed ja vahendid.

EL märgib, et oma läbirääkimisseisukohtades AD 15/14 REV 2 CONF-ME 10 ja AD 11/26 CONF-ME 10 aktsepteerib Montenegro 29. peatüki alla kuuluva *acquis* 16. aprilli 2026. aasta seisuga ning kinnitab, et on valmis seda rakendama Euroopa Liiduga ühinemise kuupäevaks.

EL tuletab meelde, et ta peab vajalikuks lisada Montenegro ühinemislepingusse muu hulgas järgmisi küsimusi käsitlevad sätted:

- säte, millega tagatakse Montenegro ja kolmandate riikide vahel sõlmitud sooduskaubanduslepingute raames enne ühinemist väljastatud päritolutõendite kehtimine ka pärast ühinemist. Kõnealune meede on vajalik selleks, et säilitada ja tagada ettevõtjate õiguskindlus ja usaldus;
- sätted, milles käsitletakse tolliladustamist, seestöötlmist ja ajutist importi. Sellised sätted on vajalikud, et täpsustada nimetatud menetluste lõpetamise tingimused;
- sätted, milles käsitletakse tollimaksude vähendamist, sissenõudmist ja tagasimaksmist. Sellised sätted on vajalikud Euroopa Liidu omavahendite nõuetekohaseks haldamiseks.

Kui kõnealustes sätetes viidatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrusele (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (uuesti sõnastatud), sealhulgas selle rakendusaktidele ja delegeeritud õigusaktidele, käsitatakse neid viiteid viidetena uuele liidu tolliseadustikule alates hetkest, kui seda hakatakse kohaldama.

EL leiab, et ühinemisaktis peaks olema sätestatud, et nõukogu võib kvalifitseeritud häälteenamusega ja komisjoni ettepaneku põhjal teha pärast Euroopa Parlamendiga konsulteerimist ühinemisakti tolliliitu käsitlevatesse sätetesse kohandusi, mis võivad liidu õigusnormide muutmise tõttu vajalikuks osutuda. Selliseid kohandusi võib teha juba enne ühinemiskuupäeva.

Tollialased õigusaktid

EL võtab teadmiseks, et alates läbirääkimiste alustamisest kõnealuse peatüki üle 2014. aastal on Montenegro viinud oma riiklikke tollivaldkonna õigusakte järjepidevalt vastavusse ELi tollialase *acquis*'ga.

EL märgib, et Montenegro tolliseadus on üldjoontes kooskõlas liidu tolliseadustiku ja vastavate teiseste õigusaktidega ning vastastikust haldusabi käsitleva ELi *acquis*'ga. Tolliseadus ning asjaomased riigisisesed õigusnormid ja reeglistikud sisaldavad sätteid üldiste tollieeskirjade ja -protseduuride, tollistaatuse ja transiidi, tolliväärtuse määramise, tariifse klassifikatsiooni ja tollitariifide, päritolureeglite, tollivaldkonna riskijuhtimise ja julgeolekuaspektide, sealhulgas volitatud ettevõtja programmi kohta, mis on üldjoontes kooskõlastatud liidu tolliseadustiku vastavate sätetega.

Tariifse klassifikatsiooni ja tollitariifide valdkonnas tunneb EL heameelt tollitariife käsitleva seaduse iga-aastaste muudatuste üle, mille eesmärk on tagada Montenegro õigusaktide pidev vastavusse viimine nõukogu määruse nr 2658/87 (tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühise tollitariifistiku kohta) iga-aastaste muudatustega.

EL täheldab, et tollimaksuvabastuse valdkonnas on Montenegro õigusaktid suures osas ELi *acquis*'ga vastavusse viidud. EL eeldab, et Montenegro viib ühinemise kuupäevaks oma normid reisijate isiklikus pagasis imporditava õlle suhtes kehtivate erandite kohta vastavusse ELi normidega. EL juhib tähelepanu sellele, et riiklike erandite kohaldamine, mis ei ole ELis lubatud, tuleb Montenegro ELiga ühinemise kuupäevaks lõpetada.

EL väljendab heameelt Montenegro kavatsuse üle võtta vastu uus ühtse liidese seadus, mis annab õigusliku aluse tollivaldkonna ühtset teeninduskeskkonda käsitleva ELi *acquis*' rakendamiseks, ning vabasoone reguleerivate tugevdatud õigusnormide üle, mille eesmärk on tõhustada vabatsioonide kontrollimehhanisme, tugevdada tollijärelevalvet, läbipaistvust ja vastavust rahvusvahelistele standarditele.

EL tunneb samuti heameelt selle üle, et Montenegro ratifitseeris ühistransiidiprotseduuri konventsiooni ja kaubavahetuse formaalsuste lihtsustamise konventsiooni ning ühines nende konventsioonidega 1. novembril 2025.

Seoses intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisega tollis tervitab EL Montenegro õigusaktide vastavusse viimist ELi *acquis*'ga.

EL märgib, et kultuuriväärtuste tollikontrolli puhul on Montenegro viinud oma õigusaktid suures osas ELi *acquis*'ga vastavusse. EL kutsub Montenegrot üles võtma võimalikult kiiresti vastu seaduse nõukogu määruse (EÜ) nr 116/2009, rakendusmääruse (EL) nr 1081/2012, nõukogu määruse (EL) nr 2019/880 ja rakendusmääruse nr 2021/1079 rakendamise kohta.

Mis puudutab sularaha kontrollimist tollis, siis tuleb sularaha piiriülese liikumise kontrolli reguleeriv Montenegro õigusraamistik veel ELi *acquis*'ga vastavusse viia. EL kutsub Montenegrot tungivalt üles viima oma sularaha kontrollimist käsitlevad õigusaktid ELi *acquis*'ga täielikult vastavusse.

EL märgib, et narkootikumide lähteainete tollikontrolli käsitlev Montenegro õigusraamistik on üldjoontes ELi *acquis*'ga vastavusse viidud, ning loodab, et Montenegro viib oma õigusaktide kooskõlastamise lõpule ühinemiskuupäevaks.

EL võtab teadmiseks tehtud edusammud ja Montenegro poolt võetud kohustuse kohaldada 29. peatüki puhul täielikult ELi *acquis*'d ning võtta ühinemiskuupäevaks oma õigusaktidesse üle kõik selles *acquis*'s tehtud muudatused. EL tuletab meelde, et ELi tollialased õigusaktid on Montenegros alates ühinemiskuupäevast vahetult kohaldatavad ning et Montenegro peaks võtma vajalikke meetmeid, et tühistada alates ühinemiskuupäevast kõik asjakohastes kahepoolsetes lepingutes sisalduvad sätted, mis ei pruugi olla kooskõlas ELi *acquis*'ga, või neid asjakohasel viisil muuta.

EL kutsub Montenegrot andma korrapäraselt aru arengutest, mis on toimunud tema tollialaste õigusaktide täiendaval ühtlustamisel ELi *acquis*'ga, ning seoses sellega võetud meetmetest.

EL märgib, et eelpool kirjeldatud õigusnormide vastuvõtmisega on täidetud dokumendis AD 33/14 CONF 27 esitatud esimese sulgemiskriteeriumi nõuded.

Haldus- ja organisatsiooniline suutlikkus

EL võtab teadmiseks Montenegro kohustuse tagada ühinemise ajaks oma valmisolek tollialase *acquis*' ühtseks ja tõhusaks kohaldamiseks. EL eeldab, et Montenegro täidab ühinemiskuupäevaks kohustuse parandada oma rakendamissuutlikkust tolli valdkonnas.

Halduskorraldus

EL võtab teadmiseks Montenegro tolliameti poolt tehtud edusammud oma suutlikkuse suurendamiseks, et tollialaseid õigusakte tõhusalt rakendada ja tagada nende täitmine.

EL väljendab heameelt selle üle, et 2025. aasta oktoobris võeti vastu sisekorraldust ja töökohtade klassifitseerimist käsitlev reeglistik, milles sätestatakse tolliameti organisatsiooniline struktuur ning ametikohtade arv ja klassifikatsioon. EL märgib, et Montenegro võttis 2024. aasta oktoobris vastu tolliameti tervikliku äristrateegia ja tegevuskava aastateks 2024–2026, mida ta on järjepidevalt rakendanud. 2025. aasta augustis võeti vastu personalijuhtimise strateegia aastateks 2025–2026 ja koolitusstrateegia.

EL võtab teadmiseks ka tolliameti sisekontrolliosakonna tõhusa tegevuse ning innustab ametit jätkama oma tööd sõltumatult. EL tervitab tolliameti ennetavat lähenemisviisi, mille kohaselt võetakse meetmeid korruptsiooni ennetamiseks ja usaldusväärse kõrge taseme tagamiseks.

EL tervitab vabasoone käsitleva seaduse vastuvõtmist, millega laiendatakse tolli volitusi kaupade kontrollimiseks ja järelevalveks vabatsioonides, ning innustab Montenegrot viivitamatult tagama selle täieliku rakendamise.

EL kutsub Montenegrot jätkama oma haldussuutlikkuse tugevdamist, et tulemuslikult rakendada ja jõustada käesoleva peatükiga hõlmatud ELi õigustikku. EL tunneb heameelt Montenegro poolt võetud kohustuse üle tugevdada oma tollialast suutlikkust, et tulla toime suuremate kaubamahtudega, täita oma kohustusi seoses ELi omavahendite kogumisega ning tagada pärast Montenegro ühinemist ELiga ELi välispiire ületavate kaupade üle samaväärse kontrolli. EL tuletab Montenegrole meelde vajadust tõhustada tollivaldkonna normide kohaldamist ja digisuutlikkust, kuna Montenegro vastutab alates ühinemiskuupäevast ELi tolliliitu ja sellest tulenevalt ühtsele turule sisenevate kaupade suhtes kohaldatavate tolliprotseduuride ja tollikontrollide läbiviimise eest.

Seetõttu tervitab EL Montenegro kindlat pühendumust võtta enne ühinemist vastu meetmed, mis aitaksid veelgi parandada tolliameti suutlikkust inimressursside, koolituse, tollikontrolliseadmete, tulemuslikkuse mõõtmise, tolliprotseduuride ja tollivormistusprotsesside ajakohastamise, tollikontrolli parandamise ja normide täitmise tagamise valdkonnas, et *acquis*'d tõhusalt rakendada.

EL ootab, et Montenegro annaks talle korrapäraselt aru sellega seoses toimunud arengutest ja võetud meetmetest. EL võtab teadmiseks, et Montenegro on koostanud mitu tegevuskava konkreetsete vahe-eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks, mille eesmärk on suurendada tema rakendussuutlikkust. Euroopa Komisjon jälgib tähelepanelikult nende tegevuskavade rakendamist. Eelkõige ootab EL, et Montenegro suurendaks ühinemiskuupäevaks tolliametnike (sealhulgas IT-spetsialistide) arvu vähemalt 40 täistööajaga ametniku võrra aastas (see on 10 % praegusest täistööajaga ametnike koguarvust). EL rõhutab, et alates ühinemiskuupäevast peab Montenegro tolliamet haldama ja kontrollima ELi kodanike ja kaubandusettevõtjate huvide kaitsmiseks Montenegro piire, mis on selleks ajaks muutunud liidu välispiirideks.

EL märgib, et eespool kirjeldatud meetmetega täidetakse dokumendis AD 33/14 CONF 27 esitatud teise sulgemiskriteeriumi nõuded.

Digitaalne tollikeskkond

EL rõhutab, et ELiga ühinemiseks on vaja tolliprotseduurid täielikult digitaliseerida ning Montenegro tolliameti poolt kasutatavad digisüsteemid peavad olema ühendatud ELi digitaalse tollikeskkonnaga.

EL hindab positiivselt transiidi andmevahetuse süsteemi (NCTS) 6. etapi rakendamist Montenegros ning Montenegro riiklike tolliinfosüsteemide täiustamist lisafunktsioonidega tollideklaratsioonide ja tolliloatsuste töötlemise, automatiseeritud riskijuhtimise ning mere- ja postiliiklust käsitlevate eelandmete töötlemise valdkonnas.

EL tunnistas, et Montenegro on vastu võtnud ambitsioonikad kavad kõikide digitaalsete tollisüsteemide väljatöötamiseks, mis peavad olema kättesaadavad, et Montenegro saaks ühinemise kuupäevaks rakendada ELi tollialaseid õigusakte niisuguses digikeskkonnas, mis on täielikult kooskõlas ELi standardite ja nõuetega, ning on taganud selleks vajalikud eelarvevahendid. Eelkõige märgib EL, et Montenegro võttis vastu riikliku programmi, et töötada Sloveenia Vabariigi Maksuameti antud tarkvarapaketi abil välja ELi digitaalsete tollisüsteemide 11 riiklikku komponenti, neid testida ja need kasutusele võtta, ning teha sama automaatse ekspordisüsteemi ja impordikontrollisüsteemiga 2 (ICS2).

EL kutsub Montenegrot üles võtma vastu üksikasjalikuma riikliku rakenduskava, sealhulgas konkreetsed ja saavutatavad ajakavad, vahe-eesmärgid ja tulemused iga projektietapi jaoks eraldi, tagama tõhusa süsteemi vahe-eesmärkide jälgimiseks ning looma juhtimisraamistiku, mis hõlbustaks avatud arutelusid asutusesiseste ja -väliste sidusrühmadega. Sellest tulenevalt kutsub EL Montenegrot üles koostama asjakohase juhtimiskava, mis hõlmaks erinevaid osakondi ja kõrgemat juhtkonda, et korraldada ja jälgida nõutud digitaliseerimist ning käsitleda tuvastatud riske. Lisaks kutsub EL Montenegrot üles suurendama ja säilitama tolliameti suutlikkust juhtida projekte nii äri- kui infotehnoloogilisest aspektist (tolliasutuse inimressursside kaudu), tagama pideva välistöövõtjate kaasamise ning edendama tõhusat koostööd ja koordineerimist komisjoni talitustega. Lisaks kutsub EL Montenegrot üles koostama ja kehtestama tolliametnike ja ettevõtjate jaoks ülemineku- ja koolitusstrateegia, eraldades ja tagades samal ajal vahendeid süsteemide pidevaks arendamiseks ja hooldamiseks vastavalt ELi digitaalses tollikeskkonnas toimuvatele arengutele.

Seetõttu kutsub EL Montenegrot tungivalt üles enne ühinemist oluliselt tugevdama oma jõupingutusi, et töötada välja, testida ja võtta riiklikul tasandil kasutusele tolliprotseduuride digitaliseerimiseks vajalikud digisüsteemid, tagades automaatse riskijuhtimise ja kaubavoogude nõuetekohase kontrolli ning kaitstes ELi välispiire.

EL rõhutab, kui oluline on, et Montenegro võtaks eespool nimetatud nõuete täitmiseks asjakohaseid meetmeid, kuna Montenegro integreerimine ELi tolliliitu alates ühinemiskuupäevast on võimalik üksnes juhul, kui tolliamet on rakendanud ellu kõik ette nähtud ELi digisüsteemid. See hõlmab ka riigi digitaalse tollikeskkonna vastavusse viimist ELi standardite ja nõuetega, et tagada ühendatus ja koostalitlusvõime ning võimaldada asjaomastel ettevõtjatel luua ühendus ELi digitaalse tollikeskkonnaga. Lisaks peab Montenegro tagama juurdepääsu ELi kesksetele tollisüsteemidele ja nende kasutamise, sealhulgas integreerimise riiklikesse protsessidesse ja süsteemidesse.

EL kutsub Montenegrot üles esitama korrapäraselt teavet nõutud ELi digisüsteemide rakendamise kohta oma riiklikus tollikeskkonnas. Komisjon abistab ja jälgib tähelepanelikult Montenegro poolt tolli digitaalse rakenduskava elluviimisel tehtud edusamme.

EL rõhutab, et osalemiseks ühtsel turul ja tolliliidus peab Montenegro suutma rakendada ühinemiskuupäevaks asjakohaseid tollialaseid õigusakte ja kõiki vajalikke ELi tolli IT-süsteeme, et tõhusalt kohaldada tolliraamistikku. Montenegro peab olema võimeline rakendama ühinemiskuupäevaks tollialaseid õigusakte ja IT-süsteeme, vältimaks ohtu, et riiki hakatakse kasutama kaupade sisenemiskohana, kus on võimalik tolliliidu reeglitest kõrvale hoida. Sellise ohu vältimiseks jälgib EL tähelepanelikult, et Montenegro arendaks kuni ühinemiseni nõuetekohaselt ja õigeaegselt tolli IT-süsteeme ja nende funktsioone, ning sellega seoses peaks Montenegro esitama komisjonile iga kuue kuu järel alates käesoleva peatüki sulgemise kuupäevast eduaruande. Selle alusel hindab komisjon korrapäraselt Montenegro poolt kuni ühinemiseni tolliliidu nõuete täitmiseks tehtud edusamme.

EL märgib, et eespool nimetatud meetmetega täidetakse dokumendis AD 33/14 CONF 27 esitatud kolmanda sulgemiskriteeriumi nõuded.

* * *

Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades märgib EL, et praeguses etapis ei ole käesoleva peatüki üle täiendavaid läbirääkimisi vaja pidada.

Läbirääkimiste käigus jätkatakse õigusaktide *acquis*'ga vastavusse viimisel ja selle rakendamisel tehtud edusammude jälgimist. EL rõhutab, et ta pöörab erilist tähelepanu kõikide eespool nimetatud konkreetsete küsimuste käsitlemisele, et tagada Montenegro haldussuutlikkus, õigusaktide täielik vastavusse viimine *acquis*'ga kõikides käesoleva peatükiga hõlmatud valdkondades ning *acquis* tõhus rakendamine ja jõustamine. Erilist tähelepanu tuleb pöörata käesoleva peatüki ja teiste läbirääkimispeatükkide vahelistele seostele. Montenegro õigusaktide vastavust *acquis*'ga ja selle rakendamise alast suutlikkust saab lõplikult hinnata alles läbirääkimiste hilisemas etapis. Lisaks kogu teabele, mida EL võib nõuda läbirääkimiste pidamiseks käesoleva peatüki üle ja mis tuleb esitada konverentsile, kutsub EL Montenegrot üles esitama stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogule korrapäraselt kirjalikku üksikasjalikku teavet *acquis*' rakendamisel saavutatud edu ja riigi haldussuutlikkuse tugevdamise kohta.

Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades pöördub EL vajaduse korral käesoleva peatüki juurde sobival ajal tagasi.

EL võtab teadmiseks, et Montenegro kiidab oma läbirääkimisseisukohtades AD 15/14 REV 2 CONF-ME 10 ja AD 11/26 CONF-ME 10 heaks 29. peatüki alla kuuluva *acquis*' 16. aprilli 2026. aasta seisuga. EL võtab samuti teadmiseks Montenegro lubaduse, et ta jätkab oma õigusaktide vastavusse viimist *acquis*'ga ning on Euroopa Liiduga ühinemise ajaks valmis liidu *acquis*'d rakendama.

Lisaks tuletab EL meelde, et ajavahemikul 16. aprillist 2026 kuni läbirääkimiste lõpetamiseni võidakse vastu võtta uusi liidu õigusakte.